

Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego

A proposed new definition of mental health

Silvana Galderisi¹, Andreas Heinz², Marianne Kastrup³, Julian Beezhold⁴,
Norman Sartorius⁵

¹ Instytut Psychiatrii, University of Naples SUN, Neapol, Włochy

² Instytut Psychiatrii i Psychoterapii, Charité-University Medicine Berlin, Berlin, Niemcy

³ Specjalista psychiatrii, praktyka prywatna, Dania

⁴ Hellesdon Hospital and Norwich Medical School,
University of East Anglia, Norwich, Wielka Brytania

⁵ Stowarzyszenie na Rzecz Poprawy Programów Zdrowia Psychicznego, Genewa, Szwajcaria

Summary

The authors propose a new approach to the definition of mental health, different than the definition proposed by the World Health Organization, which is established around issues of person's well-being and productivity. It is supposed to reflect the complexity of human life experience.

Słowa kluczowe: zdrowie psychiczne, definicja

Key words: mental health, definition

Wstęp

Definicja zdrowia psychicznego zaproponowana przez Światową Organizację Zdrowia WHO [1]¹ opiera się na perspektywie hedonistycznej i eudajmonii, w których kluczową rolę przypisuje się dobrostanowi i wydajności. Chociaż dobrostan jest pożądanym celem wielu ludzi, włączenie go do definicji zdrowia psychicznego budzi rozmaite wątpliwości. Zdaniem Keyesa [2] dobrostan obejmuje emocjonalne, psychologiczne i społeczne dobre samopoczucie i zakłada przeżywanie pozytywnych uczuć (np. szczęście, satysfakcja), posiadanie pozytywnych postaw wobec własnych

¹ Zdrowie psychiczne to dobrostan, w którym jednostka realizuje swoje możliwości i potrafi poradzić sobie z różnorodnymi sytuacjami życiowymi, jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym oraz produktywnie pracować [1].

obowiązków i wobec innych ludzi oraz pozytywne funkcjonowanie (np. integracja społeczna, aktualizacja i spójność).

Jednak ludzie o dobrym zdrowiu psychicznym także mają do czynienia z wieloma negatywnymi emocjami, takimi jak smutek, gniew lub nieszczęście. Większość nastolatków często jest niezadowolona ze swojej sytuacji społecznej i nie posiada spójności społecznej. Czy to oznacza, że nie są oni zdrowi psychicznie? Osoba odpowiedzialna za swoją rodzinę może czuć się zdesperowana po utracie pracy, zwłaszcza w sytuacji ograniczonych możliwości zawodowych. Czy to daje podstawy do kwestionowania jej zdrowia psychicznego? W gruncie rzeczy podnoszenie wymagań dotyczących zdrowia psychicznego może powodować nierealistyczne oczekiwania, zachęcać ludzi do ukrywania większości swoich emocji i udawania niezmiennego szczęścia, a nawet prowadzić do izolacji, gdy są smutni, źli lub zmartwieni.

Także pojęcie pozytywnego funkcjonowania („może działać wydajnie i owocnie”), zgodnie z tradycją eudajmonii [3], budzi pewne obawy, ponieważ sugeruje, że osoba w zaawansowanym wieku lub w złym stanie fizycznym, albo w sytuacji politycznej, która uniemożliwia pracę, nie jest z definicji zdrowa psychicznie.

Na definicję zdrowia psychicznego wyraźny wpływ ma kultura. Jednakże, jak wskazywał Vaillant [4], można podjąć wysiłek w celu zidentyfikowania elementów o uniwersalnym znaczeniu dla zdrowia psychicznego, tak jak witaminy i cztery podstawowe grupy żywnościowe powszechnie odgrywają kluczową rolę w nawykach żywieniowych, niezależnie od różnic kulturowych.

Nowa definicja zdrowia psychicznego

W świetle powyższych rozważań zaproponowaliśmy następującą definicję:

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne; zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych; elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych; a także harmonijny związek między ciałem a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej [5].

Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian.

Komponenty zdrowia psychicznego

Elementy powyższej definicji są uważane za istotne, ale nie obowiązkowe. Mogą przyczyniać się w różnym stopniu do zdrowia psychicznego przez to, że w pełni rozwinięte zasoby mogą zrównoważyć utratę zasobów w innych obszarach. Na przykład bardzo empatyczna osoba może kompensować umiarkowany poziom osłabienia

funkcji poznawczych, rozwijać bardzo dobrą sieć społeczną, zadowalającą równowagę i realizować swoje cele życiowe. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne są uważane za istotny składnik zdrowia psychicznego ze względu na ich wpływ na wszystkie aspekty życia codziennego [6]. Obejmują one zdolność do zwracania uwagi, zapamiętywania i porządkowania informacji, rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji i korzystania z własnego repertuaru umiejętności słownych i niewerbalnych w komunikacji i interakcji z innymi. Określenie „podstawowe” ma na celu doprecyzowanie, że łagodne stopnie obniżenia sprawności mieszczą się w ramach definicji zdrowia psychicznego, a umiarkowane do znacznych, zwłaszcza jeśli nie są zrównoważone innymi aspektami, mogą wymagać wsparcia społecznego i ułatwień, np. w zakresie zatrudnienia, wsparcia finansowego, lub ad hoc programów szkoleniowych.

Zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji również jest uważana za ważny składnik zdrowia psychicznego [7], jest ona istotnym mediatorem radzenia sobie z sytuacjami stresowymi [8–10], a jej osłabienie jest czynnikiem ryzyka wystąpienia zaburzeń psychicznych i fizycznych [11]. Empatia, tj. zdolność do doświadczania i rozumienia tego, co czują inni, ma duże znaczenie w skutecznej komunikacji i w interakcjach społecznych, między innymi poprzez umożliwianie przewidywania działań, intencji i uczuć innych [12]. Niski poziom empatii jest czynnikiem ryzyka przemocy, cechą antyspołecznego zaburzenia osobowości i może zakłócać interakcje społeczne na wszystkich poziomach. Elastyczność oznacza zdolność do modyfikowania własnego zachowania lub własnych planów w obliczu nieprzewidywalnych zdarzeń lub nowych faktów. Niska elastyczność może powodować znaczne trudności dla osoby przechodzącej nagle i/lub ważne zmiany w życiu i jest istotnym aspektem kilku zaburzeń psychicznych, takich jak osobowość anankastyczna lub zaburzenie urojeniowe [13]. Podstawową zdolność do pełnienia funkcji społecznych i uczestniczenia w znaczących interakcjach społecznych podano w definicji i uznano za istotny aspekt zdrowia psychicznego, ponieważ przyczynia się do odporności na stres; jednakże staranna analiza czynników wpływających na uczestnictwo w życiu społecznym i sprzyjających wykluczeniu społecznemu jest istotna, aby można było uniknąć mylenia skutków stygmatyzacji, dyskryminacji i ograniczonych możliwości do uczestnictwa w życiu społeczności [14–16].

Umysł jako taki, psychika człowieka łączy się na płaszczyźnie biologicznej z mózgiem, organizmem i środowiskiem [17]. Zaburzenia tych interakcji mogą powodować doznania psychotyczne, zaburzenia odżywiania, samookaleczenia, dysmorfofobię lub złe samopoczucie psychiczne.

Wnioski

Zaproponowana definicja zdrowia psychicznego ma na celu zastąpienie podstaw teoretycznych tego pojęcia opartych na idealnych normach lub tradycji hedonistycznej i eudajmonicznej przez podejście oparte na integracji, które w jak największym stopniu ma odzwierciedlać złożoność doświadczenia ludzkiego życia, które bywa zarówno radosne, jak i smutne czy przerażające, czasami jest satysfakcjonujące, a kiedy

indziej trudne lub niezadowolające. Definicja zawiera odniesienie do uniwersalnych wartości społecznych. Chociaż ten aspekt jest dość kontrowersyjny ze względu na jego uwikłanie w kontekst kulturowy, podjęto wszelkie wysiłki w celu zminimalizowania wynikających z niego ograniczeń i dostarczenia przykładów w dużej mierze wspólnych różnym kulturom wartości, takich jak szacunek i troska o siebie i inne żywe istoty; uznanie znaczenia relacji interpersonalnych; poszanowanie środowiska; poszanowanie wolności własnej i innych. Odwołanie do wartości uznaje się za ważne, biorąc pod uwagę ich znaczenie w budowaniu tożsamości jednostki, zatem zasadna wydaje się dalsza praca nad tym aspektem definicji.

Nasza definicja jest również zgodna z obecną koncepcją powrotu do zdrowia po chorobie, którą uznaje się za proces, dzięki któremu człowiek może osiągnąć spełnienie i poczucie wartości życia, opierając się na rolach i obszarach funkcjonowania niezakłóconych przez chorobę [18].

Wyjaśnienie

Artykuł ten jest zmodyfikowaną wersją artykułu opublikowanego w *World Psychiatry* [5].

Piśmiennictwo

1. World Health Organization. *Promoting mental health: concepts, emerging evidence, practice (Summary Report)*. Geneva: World Health Organization; 2004.
2. Keyes CLM. *Mental health as a complete state: how the salutogenic perspective completes the picture*. W: Bauer GF, Hämmig O. red. *Bridging occupational, organizational and public health*. Dordrecht: Springer; 2014: 179–192.
3. Deci EL, Ryan RM. *Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction*. *J. Happiness Stud.* 2008; 9: 1–11.
4. Vaillant GE. *Positive mental health: Is there a cross-cultural definition?* *World Psychiatry* 2012; 11: 93–99.
5. Galderisi S, Heinz A, Kastrup M i wsp. *Toward a new definition of mental health*. *World Psychiatry* 2015; 14: 231–233.
6. Moritz DJ, Kasl SV, Berkman LF. *Cognitive functioning and the incidence of limitations in activities of daily living in an elderly community sample*. *Am. J. Epidemiol.* 1995; 141: 41–49.
7. Gross JJ, Muñoz RF. *Emotion regulation and mental health*. *Clin. Psychol. Sci. Pr.* 1995; 2: 151–164.
8. Schwartz D, Proctor LJ. *Community violence exposure and children's social adjustment in the school peer group: the mediating roles of emotion regulation and social cognition*. *J. Consult. Clin. Psych.* 2000; 68: 670–683.
9. Lingardi V, McWilliams N. *The Psychodynamic Diagnostic Manual – 2nd edition (PDM-2)*. *World Psychiatry* 2015; 14: 237–239.
10. Barlow DH, Allen LB, Choate ML. *Toward a unified treatment for emotional disorders*. *Behav. Ther.* 2004; 35: 205–230.

11. Helmers KF, Mente A. *Alexithymia and health behaviors in healthy male volunteers*. J. Psychosom. Res. 1999; 47: 635–645.
12. Gallagher S, Varga S. *Social cognition and psychopathology: a critical overview*. World Psychiatry 2015; 14: 5–14.
13. Klanker M, Feenstra M, Denys D. *Dopaminergic control of cognitive flexibility in humans and animals*. Front. Neurosci. 2013; 7: 1–23.
14. Heinz A, Kluge U. *Anthropological and evolutionary concepts of mental disorders*. J. Speculative Philosophy 2011; 24: 292–307.
15. Corrigan PW. *Lessons learnt from unintended consequences about erasing the stigma on mental illness*. World Psychiatry 2016; 15: 67–73.
16. Herrman H. *Improving the mental health of women and girls: psychiatrists as partners for change*. World Psychiatry 2016; 15: 190–191.
17. Fuchs T, Schlimme JE. *Embodiment and psychopathology: a phenomenological perspective*. Curr. Opin. Psychiatr. 2009; 22: 570–575.
18. Slade M, Amering M, Farkas M i wsp. *Uses and abuses of recovery: implementing recovery-oriented practices in mental health systems*. World Psychiatry 2014; 13: 12–20.

Adres: Silvana Galderisi
University of Campania “Luigi Vanvitelli”
Largo Madonna delle Grazie
80138 Naples
Italy

Otrzymano: 27.02.2017
Zrecenzowano: 23.05.2017
Przyjęto do druku: 28.05.2017

Przetłumaczyła: K. Cyranka